

Geluksgetallen

Economen hebben iets met getallen. Prijselasticiteiten, economische groei, marktmacht, we vangen het allemaal in een getal. Dat maakt ons leven een stuk gemakkelijker. Een wereld van getallen is overzichtelijk. De wetmatigheden uit de wiskunde en de logica van de speltheorie vertellen ons de verbanden. En met wat statistiek strijken we onvolkomenheden glad. De chaos is schijnbaar, de economie is geordend. Met dank aan de getallen. Want een getal is meer dan een cijfer. Drie procent economische groei is een wereld op zich. Een ordening van prikkels en een stelsel van instituties zijn ervoor opgetuigd. Een jaar lang werkt iedereen zich een slag in de rondte. En dan komt de econoom met Het Getal.

Nederland is wereldkampioen getalleneconomie. Het ingenieurswerk dat ons al eeuwen beschermt tegen het wassende water moest ook de golven van de conjunctuur bedwingen. De bakermat van de econometrie lag in de polder. Natuurkundige Jan Tinbergen loodste de kunst van de empirische wetmatigheden de economie binnen. Want toeval is logisch, zoals Johan Cruijff het samenvatte. Hoogstaande theorieën zijn aan ons niet besteed. Niet lullen maar poetsen. Hoe harder je poetst, des te meer de economie groeit, hoe groter Het Getal.

Ook in de nieuwste golf getalleneconomie blaast Nederland een serieus deuntje mee. Onze jongens die experimenteel economisch onderzoek doen staan internationaal hoog aangeschreven. Economische theorieën zitten er vaak naast. Gedragingen zijn complex. Kan de getalleneconomie ons niet verder helpen? Natuurlijk kan dat! Onderwerp individuen aan een economie-experiment, meet hun gedragingen, en de getallen rollen vanzelf uit de computer. Ons handelen, onze impulsen, onze verlangens, alles wordt geregeerd door de wetten van Het Getal. Maar past alles in een getal? Kunnen we

bijvoorbeeld onze welvaart digitaliseren? Daarover verschillen de meningen. Sommigen vinden van wel. Anderen bezweren dat er leven is voorbij de getallen. Economie is meer dan brood alleen. En dat meer is niet meetbaar. Schone lucht, stilte gelardeerd met vogelzang, tijd voor elkaar, het is er allemaal, maar economen zien het niet. Het wordt niet gemeten. Want het past niet in Het Getal.

Is de economie uitgeteld? Moeten we de economieles over welvaart met een gebogen hoofd beginnen: "Lieve jongens en meisjes, de economie staat hier met de mond vol tanden. Wat is welvaart? Wie het weet mag het zeggen. Ik heb er in ieder geval geen getal voor." Zeker niet! Dat zou onrecht doen aan de economiereuzen op wiens schouders wij staan. Zij hebben het pad geëffend naar een consistent getal: de som van het consumenten- en producentensurplus. Het Geluksgetal! Ons geluksgetal berekent voor iedere situatie hetzelfde. Het heeft steeds dezelfde betekenis. En dat is handig. Want zo kun je appels met peren vergelijken. Wat hebt u liever? Een Cournot oligopolie met homogene producten, of een Bertrand oligopolie met gedifferentieerde producten? Tja, daar vraag je me wat. Hebt u ook hun geluksgetallen? Dan kan ik kiezen. Want ons geluksgetal is als de prijs voor een veilingmeester: hoe hoger, hoe beter.

Maar is ons geluksgetal breed genoeg? Passen stilte en schone lucht er ook in? In theorie wel. Want alles past in een nutsfunctie. En alles heeft een prijs. In theorie. Maar de praktijk is weerbastiger. Om mee te doen met het geluksgetal moet een dienst, product of handeling wel verhandeld worden. Zonder prijs geen surplus. En daar zit het probleem: we kopen te weinig! Iedere ademstoot zit in mijn nutsfunctie. Keer op keer brengt het me geluk. En dat allemaal voor niks. Maar al die transacties worden niet gemeten. Mijn geluk wordt onderschat. Ons geluksgetal is van nature ongelukkig. Zijn we dan toch uitgerekend? Moeten we met een gebogen hoofd veront-

schuldigen prevelen als het over welvaart gaat? Ik denk het niet. We hebben een mooi en consistent geluksgetal dat altijd en overal hetzelfde meet. Zo kunnen we appels met peren vergelijken. Dat is tenminste iets. Ons geluksgetal stijgt uit boven subjectieve gevoelswaarden. Als econoom kun je er wat mee. Een indicator die steeds hetzelfde meet is een consistente meetlat. En dat stelt ons in staat om de kern van ons ambacht uit te oefenen: uitruilen inzichtelijk maken. Zaligmakend is ons geluksgetal niet. Het bestaat bij de gratie van transacties. Zonder prijzen zijn we nergens. Kwalitatieve overwegingen moeten ons geluksgetal complementeren. Maar daarin is ons geluksgetal geen uitzondering in de getalleneconomie. Zonder economisch begrip stijgt geen enkel economiegetal uit boven zijn cijfer. Goede docenten weten hier wel raad mee. Nu de leerlingen nog.

Jeroen Hinloopen

*Hoogleraar Economie Universiteit van Amsterdam en directeur van de opleiding Economie & Bedrijfseconomie
Reacties naar: J.Hinloopen@uva.nl*